

Rapport 2012:20 R

Bedömning av utländsk utbildning

– gör den nytta?

Rapport 2012:20 R

Bedömning av utländsk utbildning

– gör den nytta?

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Bedömning av utländsk utbildning – gör den nytta?

Utgiven av Högskoleverket 2012

Högskoleverkets rapportserie 2012:20 R

ISSN 1653-0632

Innehåll: Högskoleverket, avdelningen för bedömning av utländsk utbildning, **Lars Petersson** och **Åse Rislund**

Omslagsbild: Jann Lipka

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning och bakgrund	7
Arbete med erkännandefrågor	7
Vad är ett utlåtande?	8
Annat erkännande	8
Tidigare uppföljningar och behovet av kontinuerliga studier	8
Erkännande av utländsk högre utbildning 2011	10
Utbildningsland	10
Utbildningsnivå och inriktning	11
När ett utlåtande inte kan utfärdas	12
Handläggningstider	13
Undersökningen – de sökandes upplevelse av bedömningen av deras utländska utbildning	14
Metod	14
Resultat från enkäten – kortsvarsfrågor	14
Resultat från enkäten – fritextsvar	16
Slutsatser och framtida utveckling	22
Vad kan i övrigt utvecklas?	25
Bilaga. Enkäten	27

Sammanfattning

I denna rapport redovisas dels Högskoleverkets bedömningsverksamhet under 2011, dels resultaten av en enkät som skickades till alla sökande vars ärenden avslutats under perioden oktober 2010 till september 2011. Syftet med enkäten har varit att undersöka hur de utlåtanden som Högskoleverket utfärdar uppfattas och används av de akademiker med utländsk utbildning som ansöker om bedömning. Enkäten bestod av flervalsfrågor och frågor med graderade svar. Dessutom fanns öppna frågor där de svarande själva kunde kommentera bedömningsverksamheten och föreslå förbättringar. Förhoppningen är att det framtida arbetet kan förbättras utifrån de synpunkter som framkommit från de sökande. Några resultat sammanfattas nedan.

De sökande är unga och har många yrkesverksamma år framför sig

Nästan 62 procent av de sökande är under 36 år och endast 11,5 procent över 45 år. De flesta ansöker om bedömning relativt snart efter att de kommit till Sverige, vissa under tiden de studerar svenska. Nästan 80 procent av de sökande hade bott i landet i högst fem år vid tiden för ansökan.

Utbildningar från 137 länder – kvinnorna dominerar

Av de sökande är 65 procent kvinnor och 35 procent män. Ansökningarna omfattar utbildningar från 137 länder. Det enskilt största landet är Irak, därefter följer Iran, Ryssland och Polen.

Kandidatexamen är vanligast

En majoritet av de som har fått ett bedömningsutlåtande under 2011 har fått sin utbildning jämförd med en svensk kandidatexamen. Drygt 2 130 utbildningar motsvarade kandidatexamen alternativt konstnärlig kandidatexamen, 315 utbildningar motsvarade högskoleexamen, cirka 860 magisterexamen, 320 masterexamen och cirka 90 doktorsexamen. Bland yrkesexamina avser de flesta utlåtandena ingenjörsutbildningar, cirka 330 motsvarade högskoleingenjörsexamen och drygt 180 civilingenjörsexamen. Den vanligaste ämnesinriktningen i generella examina är företagsekonomi (drygt 20 procent) och därefter språk (11 procent).

Utlåtandet används för att planera den fortsatta karriären

Många använder utlåtandet som en startpunkt när de ska planera sin fortsatta karriär i Sverige, antingen för att fortsätta studera eller för att söka arbete. 78 procent anger att syftet med att söka bedömning är att söka arbete och omkring 100 personer av de svarande skriver att utlåtandet har betydelse för

deras fortsatta studier. En klar majoritet, 90 procent uppger att de arbetar eller studerar, 45 procent vardera på de två svarsalternativen. 37 procent söker arbete. Av de som redan har arbete är det endast 32 procent som anger att deras arbete helt eller delvis motsvarar deras utbildningsnivå.

Utlåtandet har en bredare användning

Av enkätsvaren framgår att ett utlåtande inte enbart underlättar när man söker arbete utan att det också används för att söka medlemskap i a-kassa eller yrkesförbund, när man studerar yrkesinriktad svenska, vid inskrivning vid Arbetsförmedlingen, vid ansökan om andra typer av erkännande (legitimation), vid kontakt med banker, vid företagsetablering, ansökan om stipendier och studielån m.m. Den som redan har arbete kan använda utlåtandet i löneförhandling eller för att i övrigt stärka sin position på arbetsplatsen.

Ett erkännande i form av ett utlåtande visar sig för många ha en stor betydelse för självkänslan. Man känner sig stärkt och uppskattad när utbildningen erkänns och tillmäts ett värde i Sverige.

Olika förväntningar och uppfattningar om utlåtandet

Av de sökande är många nöjda med det utlåtande de fått medan andra vill ha mer detaljerad information om sin utbildning att visa upp för arbetsgivare. En del vill ha mer information om sin bransch och andra vill ha riktad information till arbetsgivare om vad erkännandet innebär. Många önskar mer stöd efter bedömningen och vill ha studievägledning och konkreta förslag på vad de kan komplettera sin utbildning med.

I viss mån kan Höskoleverket informera om vart de sökande kan vända sig efter bedömningen men ren studie- eller yrkesvägledning ligger utanför myndighetens uppgift. Bland dem som inte fick något utlåtande är det många som anser att de inte fick tillräcklig information om varför en bedömning inte var möjlig eller vart de ska vända sig för att gå vidare. Höskoleverket kan ytterligare utveckla informationen så det blir tydligare för de sökande vad de kan förvänta sig när de ansöker om bedömning.

Synpunkter om långa handläggningstider förekommer också och Höskoleverket bör fortsätta att utveckla processerna för att förkorta handläggningstiderna ytterligare.

Det är inte bara utlåtandet som avgör om man får arbete

Självklart spelar den ekonomiska konjunkturen och arbetsmarknadsläget roll för hur många av dem som fått sin utbildning erkänd som hittar ett arbete och om de hittar ett arbete i linje med utbildningen. Andra faktorer, t.ex. huruvida den sökande har gått kompletterande utbildningar och har relevanta språkkunskaper, påverkar också. Några av de svarande säger sig också ha upplevt diskriminering på arbetsmarknaden. Utfallet av utlåtandet, i meningen hur många som fått arbete såväl som de sökandes uppfattning om nyttan av ett utlåtande, påverkas alltså av flera faktorer utanför Höskoleverkets kontroll. Fördjupade uppföljningsstudier kring detta vore angeläget.

Inledning och bakgrund

Högskoleverket har genomfört en enkätundersökning bland personer som ansökt om bedömning av utländsk utbildning. Syftet med undersökningen var att ta reda på hur det utlåtande som Högskoleverket utfärdar används och om de sökande upplever att det uppfyller sitt syfte; att underlätta inträdet på den svenska arbetsmarknaden.

I denna rapport presenteras och diskuteras resultaten av undersökningen. Inledningsvis ges en beskrivning av arbetet med erkännandefrågor och en sammanställning av bedömningsverksamheten 2011.

Arbete med erkännandefrågor

Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning på Högskoleverket är Sveriges ENIC/NARIC-kontor¹ (informationscenter för erkännande av akademisk utbildning) och kontaktpunkt för direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer².

Huvuduppgifter i dessa roller är att erkänna utländska högskoleutbildningar för den svenska arbetsmarknaden och att ge andra myndigheter och organisationer expertstöd om utländska utbildningar samt att öka individens möjlighet till internationell mobilitet utifrån deras yrkes- och utbildningskompetens. Det senare innebär bland annat att avdelningen besvarar frågor från utländska myndigheter om det svenska utbildningssystemet och svenska utbildningar.

Arbetet styrs av Lissabonkonventionen, ett avtal om hur utbildningar och examina från de olika länderna ska erkännas som har ratificerats av 50 länder, och Bolognaprocessen, ett samarbete mellan de flesta europeiska länder om utbildning på högskolenivå som syftar till att främja rörlighet och anställningsbarhet. Målet med Bolognaprocessen är skapa ett gemensamt område där akademiska examina och utbildningskvalitet blir jämförbara.

-
1. Högskoleverket ska fullgöra de uppgifter som åligger verket som Sveriges ENIC/NARIC-kontor. Utöver att bedöma utländska högskoleutbildningar innebär det bland annat att bistå kollegor i andra länder med information och vägledning om det svenska utbildningssystemet.
 2. Högskoleverket ska fullgöra de uppgifter som åligger verket som kontaktpunkt för EG-direktivet om erkännande av yrkeskompetens samt som behörig myndighet för arkitektyrket. Det innebär att ge information om erkännande av yrkeskvalifikationer i Sverige eller i EU/EES och att bistå medborgare när de utövar sina rättigheter, t.ex. genom att utfärda intyg över genomgången reglerad utbildning. Kontaktpunkten fungerar också som en stödfunktion för Utbildningsdepartementet i dess roll som samordnare av direktivet.

Vad är ett utlåtande?

Högskoleverket erkänner utländska akademiska utbildningar som avslutats med examen utfärdad av erkända lärosäten. Bedömningen leder till ett utlåtande där det anges vilken svensk examen den utländska utbildningen motsvarar.

Bedömningen baseras på personliga utbildningsdokument, i de flesta fall diplom och ämnesförteckning. Vid bedömningen granskas dokumentens äkthet, det kontrolleras att lärosätet är erkänt i utbildningslandet och syftet med utbildningen och dess plats i det utländska utbildningssystemet (grund- eller påbyggnadsutbildning) fastställs. Slutligen skapas ett utlåtande om vilken svensk examen utbildningen motsvarar.

Utlåtandet är avsett att vara en vägledning för i första hand arbetsgivare. Jämförelsen med svensk examen visar att utbildningen, liksom svensk utbildning, vilar på vetenskaplig grund och att utbildningen har motsvarande syfte och plats i det utländska utbildningssystemet som den svenska examen har i det svenska systemet. Däremot kan det finnas skillnader i innehållet. I kommentaren i utlåtandet beskrivs kortfattat vilken inriktning utbildningen har, vad utbildningen syftar till, om den är yrkesförberedande eller inte samt om ett större examensarbete ingår.

Annat erkännande

För yrken som är reglerade genom att det i svensk lag finns definierat vad som krävs för att få arbeta inom yrket, t.ex. en viss examen, auktorisation, legitimation eller annat formellt erkännande, görs bedömningen av utländska utbildningar av respektive behörig myndigheten för det yrket. Det gäller t.ex. yrken inom hälso- och sjukvårdsområdet, där Socialstyrelsen är behörig myndighet, samt inom ett antal andra yrkesområden. Övriga högskoleutbildningar bedöms av Högskoleverket.

Myndigheten för yrkeshögskolan gör bedömningar av eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolesektorn och Verket för högskoleservice bedömer om utländska gymnasieutbildningar ger högskolebehörighet.³

Tidigare uppföljningar och behovet av kontinuerliga studier

Det finns få uppföljningar av vilken betydelse utlåtandet har för de sökande respektive för arbetsgivare. Varken Högskoleverket eller andra har genomfört någon undersökning på senare år. Fortfarande refererar man i olika sam-

3. Från den 1 januari 2013 samlas bedömningsverksamheterna vid Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Myndigheten för yrkeshögskolan i den nya myndigheten Universitets- och högskolerådet.

manhang till äldre studier som gjordes av utlåtanden utfärdade på 90-talet⁴. Mycket har dock hänt inom bedömningsverksamheten sedan dess, särskilt vad gäller metodiken. Den utvecklas kontinuerligt och följer också det svenska utbildningssystemet närhelst förändringar sker där. Det finns med andra ord behov av att kontinuerligt göra uppföljningar av hur utlåtandena tas emot. Det gäller de sökandes synpunkter såväl som arbetsgivarnas. Högskoleverket har i denna undersökning inte vänt sig till arbetsgivarna. En mindre enkätundersökning riktad till arbetsgivare gjordes av Högskoleverket 2011 men vi har ingen genomgripande bild av hur arbetsgivare uppfattar Högskoleverkets utlåtanden.

Riksrevisionen publicerade 2011 en rapport⁵ där man granskade bland annat Högskoleverkets bedömningar. I rapporten fokuserade Riksrevisionen på effektivitet, handläggningstider och tillgång till information till sökande snarare än på innehållet i bedömningarna. Det är tydligt att förbättringar kan göras avseende handläggningstider och tydligare kommunikation men grundfrågan om utlåtandet ger rätt information för den som ska fatta beslut om anställningar kan sannolikt bäst besvaras av arbetsgivarna.

4. T.ex. i bilaga till Långtidsutredningen 2011, *Bilaga 4 till LU2011, Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden*.

5. *Statliga insatser för akademiker med utländsk utbildning*, Riksrevisionen, RiR 2011:16.

Erkännande av utländsk högre utbildning 2011

Varje år kommer människor till Sverige med en högre utbildning i bagaget och många söker sig till Högskoleverket för att få den erkänd. I denna sammanställning visar vi hur detta tillskott av kvalificerad arbetskraft till den svenska arbetsmarknaden ser ut. I det följande redovisas därför resultaten av Högskoleverkets erkännandeverksamhet för 2011. Alla årsfakta som finns i rapporten och uppgifter om utfallet i bedömningarna utgår från data hämtade ur bedömningsverksamhetens ärendehanteringssystem.

Under 2011 ansökte över 5 000 personer om att få sin utländska utbildning bedömd. Av dessa fick drygt 4 150 personer ett erkännande i form av ett utlåtande om vilken svensk högskoleexamen deras utländska utbildning motsvarar. Antalet ansökningar har långt mer än fördubblats under den senaste tioårsperioden. I tabell 1 redovisas utvecklingen för de senaste fem åren.

Tabell 1. Antal ärenden, bedömning av utländsk högre utbildning, 2007–2011.

	2007	2008	2009	2010	2011
Ansökningar	4 101	4 646	4 468	5 062	5 043
Avgjorda ärenden	3 618	3 810	4 804	5 356	5 318
Utfärdade utlåtanden	2 399	2 912	3 495	3 962	4 159

Utbildningsland

De inkomna ansökningarna omfattar utbildningar från 137 av världens länder. Det enskilt största landet sedan flera år är Irak med 642 ansökningar under 2011. Antalet ansökningar med irakisk utbildning har dock minskat kraftigt sedan toppnoteringen år 2008, 1 442 ansökningar. Därefter följer Iran, Ryssland och Polen, se tabell 2.

Tabell 2. De tio största länderna, antal inkomna ansökningar, 2011.

Utbildningsland	Antal ansökningar	Ökning/minskning, jmf 2010
Irak	642	-27 %
Iran	327	32 %
Ryssland	259	-5 %
Polen	234	11 %
Rumänien	194	54 %
Storbritannien	180	-1 %
USA	180	5 %
Tyskland	134	-6 %
Thailand	133	6 %
Ukraina	124	7 %

Vi vet sedan tidigare att fluktuationer i flyktingströmmar ganska snabbt avspeglar sig i sökandestatistiken. Händelser i omvärlden påverkar efterfrågan på bedömning utan särskild fördröjning. Många personer med högre utbildning från Irak har kommit till Sverige under senare år vilket tydligt avspeglats i Högskoleverkets ärendeinflöde. Nu minskar antalet ansökningar från Irak. Samtidigt ökar antalet sökande från en rad andra länder så att den totala mängden ansökningar ändå fortsätter att öka. Jämfört med föregående år har ökningarna framför allt skett för ansökningar gällande utbildningar från Asien; främst Iran, Yemen, Pakistan, Kina och Japan. Andra länder som har ökat markant jämfört med 2010 är bl.a. Grekland, Mexiko och Rumänien. Ansökningar från personer med grekisk utbildning har nästan fördubblats på ett år.

En dryg fjärdedel av ansökningarna rör utbildningar från EU-länder och ytterligare en dryg fjärdedel rör utbildningar från Asien (utom Irak och forna Sovjetrepubliker), se tabell 3.

Tabell 3. Ansökningar utifrån utbildningsregion, inkomna 2011.

Region	Antal ansökningar*	Andel av totalen	Ökning/minskning, jmf 2010
EU/EES	1 415	27 %	9,5 %
Övriga Asien, utom Irak	1 404	27 %	20,6 %
Forna Sovjet och Europa utom EU	744	14 %	-1,6 %
Irak	642	13 %	-27,5 %
Afrika	434	8 %	-14,1 %
Nordamerika	241	5 %	22,3 %
Latinamerika	244	5 %	-13,5 %
Oceanien	67	1 %	4,7 %

*Att det totala antalet är högre här än i tabell 1 beror på att en del ansökningar omfattar utbildningar från flera länder.

Utbildningsnivå och inriktning

Högskoleverkets jämförelse görs med examina i den svenska examensordningen. För reglerade yrken görs, som nämnts ovan, bedömningen av respektive behörig myndighet för yrket.

De flesta som ansöker om att få sin utbildning bedömd får den jämförd med en svensk kandidatexamen. Drygt 2 130 utbildningar ansågs motsvara kandidatexamen (eller konstnärlig kandidatexamen). 315 utbildningar bedömdes motsvara högskoleexamen, cirka 860 magisterexamen, 320 masterexamen och ca 90 doktorsexamen. Bland yrkesexamina avser de flesta utlåtandena ingenjörutbildningar, ca 330 bedömdes motsvara högskoleingenjörsexamen och drygt 180 civilingenjörsexamen. Här finns också 69 jurister, 53 arkitekter, 27 socionomer och 21 agronomer.

Den vanligaste ämnesinriktningen vid jämförelse med en generell examen (kandidat, magister och master) är företagsekonomi (drygt 20 procent) och

därefter språk (11 procent). Andra vanligt förekommande inriktningar är juridik/rättsvetenskap, datavetenskap, psykologi, biologi och kemi.

Tabell 4 visar hur de bedömda utbildningarna har jämförts med svenska examina. I ett antal fall har personer med flera utbildningar fått en bedömning mot två eller flera svenska examina.

Tabell 4. Utlåtande fördelat på svensk examen, 2011.*

Motsvarande examen	Antal utlåtanden
GRUNDNIVÅ	
Högskoleexamen	305
Konstnärlig högskoleexamen	10
Kandidatexamen	2 018
Konstnärlig kandidatexamen	116
Högskoleingenjörsexamen	330
Lantmästarexamen	1
Officersexamen	1
Skogsmästarexamen	2
Socionomexamen	27
Studie- och yrkesvägledarexamen	3
Tandteknikerexamen	2
Trädgårdsingenjörsexamen	1
AVANCERAD NIVÅ	
Magisterexamen	829
Konstnärlig magisterexamen	29
Masterexamen	301
Konstnärlig masterexamen	19
Agronomexamen	21
Arkitektexamen	53
Civilekonomexamen	4
Civilingenjörsexamen	184
Hortonomexamen	5
Juristexamen	69
Jägmästarexamen	2
Landskapsarkitektexamen	4
FORSKARNIVÅ	
Licentiatexamen	22
Doktorsexamen	88

* Härutöver har 175 utländska examina bedömts motsvara svensk lärarexamen. Det handlar också om generella bedömningar och innebär inte att de sökande erhåller en lärarlegitimation.

När ett utlåtande inte kan utfärdas

Av samtliga avgjorda ärenden ledde 78 procent av bedömningarna till ett utlåtande. Det innebär att närmare 1 160 sökande inte fick något utlåtande. Det finns flera skäl till att en ansökan inte leder till ett utlåtande. De vanligaste är att man inte har kommit in med fullständiga handlingar, att utbildningen inte ligger på högskolenivå eller att utbildningen inte är avslutad. I några fall handlar det om att lärosätet där studierna har bedrivits inte är erkänt i utbildningslandet och i enstaka fall konstateras att utbildningsdokumenten är förfälskningshandlingar. Under 2011 gjorde Högskoleverket fem polisanmälningar efter att berörda universitet eller utbildningsmyndigheter hade bekräftat att uppvisade dokument inte var äkta.

När utlåtande inte kan utfärdas hänvisas den sökande, när så är lämpligt, till Verket för högskoleservice, Myndigheten för yrkeshögskolan eller relevant behörig myndighet för att få sin utländska utbildning bedömd. Alla sökande informeras också om möjligheten att söka sig till universitet/högskola för vidare studier och möjligheten att få en prövning om tillgodoräknande av sina tidigare studier där, om man blir antagen. Det gäller oavsett om bedömningen leder till att ett utlåtande utfärdas eller om ansökan avskrivs.

Handläggningstider

Högskoleverket har under en rad år arbetat målmedvetet med att förkorta handläggningstiderna och de har på två år sjunkit med cirka två månader från i snitt 148 till 90 dagar för ärenden med kompletta handlingar. Den positiva utvecklingen har fortsatt under 2012.

Det som främst påverkar handläggningstiderna är den stora mängden av inkommande ansökningar. I övrigt så kan det i vissa fall ta en ansevärd tid att få svar från lärosäten och utbildningsmyndigheter i andra länder när man behöver verifieringar eller ytterligare klargöranden om utbildningen. Härutöver har sökande i många fall skickat in ofullständig dokumentation vilket gör att begäran om kompletteringar också påverkar den tid det tar att få ett besked.

Undersökningen – de sökandes upplevelse av bedömningen av deras utländska utbildning

Metod

Högskoleverket har genomfört en i huvudsak kvantitativ enkätundersökning. De sökande har kontaktats via e-post till den adress som de angett i sin ansökan.

Undersökningen genomfördes under februari och mars 2012. Urvalet utgjordes av de sökande som fått ett svar (utlåtande eller avskrivning) mellan den 1 oktober 2010 och den 30 september 2011. Tidsperioden valdes för att ge ett tillräckligt stort underlag och för att de sökande borde ha fått sitt utlåtande, alternativt avslag, minst ett halvår innan de svarar på enkäten. Vi antog att många sökande då skulle ha hunnit använda sig av sitt utlåtande och påbörjat sin etablering på den svenska arbetsmarknaden.

Den webbaserade enkäten bestod av 18 frågor, varav två frågor kunde besvaras med fritext. De svarande kunde välja att ta del av enkäten på svenska eller engelska.

Under tidsperioden ansökte cirka 5 400 personer om bedömning av sin utländska utbildning. Av dessa hade 4 479 personer angett en e-postadress, och dessa utgjorde därmed själva urvalet. Bortfallet bland dem var 452, varav en majoritet hade icke längre existerande e-postadresser och övriga var dubbletter. Av 4 027 personer som fick enkäten inkom 1 952 stycken med ett svar, vilket ger en svarsfrekvens på 48 procent.

Resultat från enkäten – kortsvarsfrågor

Bakgrundsvariabler

Av de svarande var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Drygt 60 procent var under 36 år och endast 11,5 procent var 45 år eller äldre. Således är många av de sökande unga eller relativt unga, vilket innebär att de har många aktiva yrkesår framför sig.

75 procent av de svarande hade bara bott i Sverige upp till fem år, vilket innebär att väldigt många är relativt nyanlända. Det förefaller därmed som att det stora flertalet tidigt hittar till Högskoleverket och möjligheten att få sin utländska examen erkänd i Sverige.

Högskoleverkets utlåtanden utfärdas bara till personer som kan arbeta i Sverige. EU-/EES-medborgare kan ansöka från sina hemländer medan sökande från tredje land måste ansöka om uppehållstillstånd innan de kan få en bedömning.

Värt att påpeka är att bland de sökande också finns personer som vuxit upp i Sverige och avslutat sin skolgång här men som studerat och tagit sin akademiska examen utomlands.

Syftet med att ansöka om bedömning

78 procent angav att syftet med att få en bedömning var att söka arbete. 57 procent angav att syftet var att studera. Att flera sökande anger både arbete och fortsatta studier som mål är inte förvånande eftersom många har varit en relativt kort tid i landet. Kanske känner man inte till förutsättningarna att hitta arbete på den svenska arbetsmarknaden eller vilka krav som gäller för olika yrken och är öppen för att komplettera sin utbildning om det visar sig behövas.

87 procent av de svarande har fått ett utlåtande.

Förståelse för att inget utlåtande erhöles

Av de som inte fick ett utlåtande, totalt 13 procent av de svarande, uppgav 36 procent, på frågan om de förstod och fick tillräcklig information om varför bedömningen inte ledde till ett utlåtande, ”till liten del” och ”stämmer inte alls”. På frågan om de fick tillräcklig information om andra sätt att använda sig av den utbildning de har svarade 47 procent ”stämmer till liten del – stämmer inte alls”. Detta påvisar ett behov av att se över den information som skickas till de sökande då de inte får ett utlåtande.

Användning av utlåtande

Av de som erhållit ett utlåtande (87 procent) angav 41 procent att de använt utlåtandet för att söka arbete. 30 procent har använt det för vidare studier.

60 procent av de som har använt utlåtandet för att söka arbete uppgav att utlåtandet hade underlättat för dem. 30 procent av de svarande hade ännu inte använt utlåtandet i det syftet. Det kan finnas flera skäl till att man ännu inte har använt utlåtandet t.ex. att den svarande redan arbetar, bedriver kompletterande studier eller studerar svenska för invandrare (sfi) eller yrkessvenska.

Sysselsättning i dag

45 procent av de svarande uppgav att de arbetar och en lika stor andel att de studerar. 37 procent var arbetssökande vid svarstillfället.

På frågan om man har ett arbete som motsvarar den egna utbildningsnivån, svarade cirka en tredjedel ja eller delvis, en tredjedel nej och en tredjedel att man inte arbetar.

Kontakten med Högskoleverket i samband med bedömningsprocessen

Av de svarande var 80 procent mycket eller ganska nöjda med den kontakt de har haft med Högskoleverket.

75 procent ansåg att det stämmer helt eller delvis att de blivit trevligt bemötta, och lika många upplevde att Högskoleverket förstod deras frågeställningar och att de fick svar på de frågor de ställde.

Sökning på webbplatser efter information om ansökan om bedömning

En stor andel av de sökande har fått information om möjligheten att få sin utländska utbildning bedömd genom Arbetsförmedlingen samtidigt är det också många som har fått information genom vänner eller sökt upp den på egen hand. Det är tillfredsställande att så pass många får information från de institutioner som har överlappande uppdrag med erkännandeuppgiften, se tabell 5.

Tabell 5 Information om möjligheten att få en bedömning

Arbetsförmedlingen	34 %
Anhöriga/vänner/bekanta	31 %
Svenska för invandrare	25 %
Egen sökning på Internet	20 %
Komvux	16 %

Tre av fyra hade besökt Högskoleverkets webbplats. Av dessa ansåg 81 procent, helt eller delvis, att det var lätt att hitta och lätt att förstå informationen om hur man gör för att ansöka om bedömning.

Resultat från enkäten – fritextsvar

I enkäten fanns två frågor med öppna svar där de svarande kunde ange om de haft nytta av utlåtandet på något annat sätt, oavsett om de arbetar eller inte, respektive lämna förslag på hur Högskoleverkets arbete med bedömningar kan förbättras. Nedan följer en sammanfattning av svaren.

Har utlåtandet haft betydelse för dig på något annat sätt, oavsett om du har fått arbete eller inte?

Bland svaren märks både positiva svar (utlåtandet har haft betydelse) och negativa svar (utlåtandet har inte haft betydelse). En del av de positiva svaren är konkreta och tar upp specifika situationer där utlåtandet använts medan andra är mer känslomässiga och refererar till självkänsla och självförtroende. Ca 80 personer har angett att de ännu inte vet om utlåtandet kommer att ha någon betydelse eller att de ännu inte använt det. Det gäller bland annat personer som studerar svenska eller är föräldralediga och ännu inte börjat söka arbete. Det speglar att en del nyanlända vänder sig till ENIC-NARIC Sverige (Högskoleverket) för att ansöka om bedömning relativt tidigt efter att de bosatt sig i Sverige. Bland de negativa svaren finns konkreta exempel på hur den svarande

är missnöjd med utlåtandet eller bemötts negativt på arbetsmarknaden såväl som korta svar att utlåtandet inte haft någon annan betydelse.

Positiva svar

Ca 200 av de svarande har angett att utlåtandet har haft annan betydelse, utan att närmare specificera vilken betydelse. Ytterligare ett 70-tal har svarat att de fått stärkt självkänsla, bättre självförtroende eller att de känner att deras utbildning har ett värde och uppskattas i Sverige. Andra ord som används för att beskriva betydelsen ur ett känslomässigt perspektiv är stolthet, respekt, tillhörighet, tillfredsställelse, yrkesstolthet och lycka.

Ett stort antal, ca 170 personer, har svarat att utlåtandet har haft eller kommer att ha betydelse för dem på arbetsmarknaden. Här finns kommentarer som refererar till betydelsen av att ha ett skriftligt bevis som ger de utländska meriterna högre trovärdighet. Det finns också ett värde i att kunna beskriva sin utbildningsbakgrund i en svensk kontext, både för den sökande själv som ska förstå svensk arbetsmarknad och avgöra vilka arbeten man kan söka, och för mottagarna, arbetsgivarna. Ett exempel:

”Yes, as it helped me to answer questions about my education/qualification from my Swedish surrounding in a correct and understandable way. As well as it established trust that my qualifications are serious and trustworthy. Furthermore it helped me to see to which job opportunities I meet the requirements.”

Andra kommentarer som är direkt relaterade till arbetssökande och arbetsliv är att man använt utlåtandet när man skrivit sitt CV, för att söka praktikplats eller vikariat samt som stöd i löneförhandlingar. Utlåtandet används också i andra sammanhang – för att bli medlem i a-kassa där kravet är att man har en akademisk examen, för att gå med i yrkes-/fackförbund som Civilekonomerna eller Sveriges arkitekter och för att komma in på de yrkesinriktade utbildningar i svenska (svenska för ingenjörer, svenska för pedagoger etc.) som finns på vissa orter. Ett par personer anger att de använt utlåtandet i samtal med sin bank i samband med att de ansökt om lån för att starta eget företag. Vidare anger några att de använt utlåtandet för att ansöka om lärarlegitimation hos Skolverket eller andra typer av legitimationer eller bevis hos Socialstyrelsen – de får nog anses ha missuppfattat betydelsen av utlåtandet eftersom de behöriga myndigheterna inte kräver utlåtande för sina prövningar.

Drygt 100 svarande nämner vilken betydelse utlåtandet har för vidare studier. Alla sökande informeras om att det är svenska universitet och högskolor som fattar beslut om antagning till fortsatta studier och tillgodoräknande av tidigare utbildning och att utlåtandet främst är avsett som en information till arbetsgivare. Möjligen kan man tolka en del av svaren som att man ser utlåtandet som en mer allmän upplysning om hur ens utbildning står sig i Sverige och att man sedan fattar beslut om att antingen komplettera sin utbildning

eller helt byta inriktning. På så sätt är utlåtandet ett stöd i karriärplaneringen snarare än ett intyg att visa upp för högskolan inför antagningen.

Negativa svar

Som tidigare nämnades svarade 200 personer att utlåtandet hade haft betydelse utan att ange vilken betydelse. Något färre har besvarat frågan med ”nej” utan vidare kommentar. Till de negativa svaren kan man föra också de sammantaget knappa hundra procent svarande som angett att de antingen inte fått något utlåtande eller fått ett utlåtande som de är missnöjda med respektive de som anger att utlåtandet inte fungerar som tänkt. Det kan vara på grund av diskriminering på arbetsmarknaden eller för att arbetsgivare antingen inte frågar efter utlåtandet eller att de inte accepterar bedömningen i sig. Det anses inte heller tillräckligt med ett utlåtande, t.ex. uppges bristande språkkunskaper vara ett hinder för en del. Någon enstaka sökande har inte behövt visa sitt utlåtande utan arbetsgivaren har accepterat de utländska betygen direkt.

Förslag på hur Höskoleverket kan förbättra arbetet med bedömning av utländsk högre utbildning, eller övriga synpunkter?

Här finns ett brett spektrum av synpunkter som rör bedömningsprocessen, innehållet i utlåtandet i sig, behov av alternativ för dem som inte får något utlåtande samt tillgången till information om verksamheten och service till de sökande. Vidare finns önskemål om mer stöd efter bedömningen.

Kommentarer om bedömningsprocessen, handläggningstid och missnöje med utlåtandet

Den mest frekventa kommentaren är att man är nöjd med processen, servicen och bedömningen, cirka 150 synpunkter berör detta.

”Jag bara tacksam, När jag fick min bedömning, jag kände mig starkare, ni har bra system i Sverige.”

”Jag vill tacka er för er insats för utländska akademiker i Sverige och hoppas att den utvecklas och hjälper fler medborgare med internationellt klassade utbildningar. På detta vis ökar utbytet av arbetare inom och utanför EU:s gränser. Därför borde er insats marknadsföras mer. Min arbetssituation har definitivt förbättrats med er hjälp.”

”I will to say keep doing your good work. It is perfect and great because some people go around with false result but with this evaluation of result is make the real people who actually study to be proud. Once again, I say keep doing your good work and I am proud of your system.”

Därefter har många synpunkter på att handläggningstiden är för lång, cirka 135 kommenterar det.

Bland de som är missnöjda med bedömningen (65 kommentarer) skiljer sig anledningarna åt. En del förstår inte att bedömningen är en jämförelse mot det svenska utbildningssystemet, några räknar skillnad i nominell utbildningstid, andra anser att Högskoleverket har bristande kunskap om just deras utbildningsland. Dessa synpunkter hänförs ofta till att verket har jämfört deras utbildning med en underliggande generell examen (exempelvis en Bachelor har bedömts motsvara en svensk högskoleexamen). Andra vill ha en tydligare förklaring till varför bedömningen blev som den blev.

"I am satisfied with the service but I don't know the evaluation system. I did 4 years study in my country at university but it is equivalent to 3 years university study in Sweden which is called kandidatexamen."

"Att man inte får utlåtande på sitt kunnande gör väldigt mycket ont. Det är som man accepterar inte delar av någons liv, kunnsighet och förmåga."

"because I did 3 years bachelor's degree and 3 years master's degree, its means totally 6 years. but I got evaluation statement only for 5 years totally. that means bachelor's degree 3 years and master's degree only 2 years. so it's wrong. so please improve your work."

Även bland dem som fått en avskrivning i stället för ett utlåtande efterfrågas tydligare information om anledningen till avskrivningen. Elva personer har kommenterat de avskrivningar som de har fått.

Synpunkter på innehållet i utlåtandet

Under den här frågeställningen finns ett antal spridda kommentarer. Sammanfattningsvis efterfrågas en mer detaljerad information i bedömningen: poängberäkning och uppräknade ämnen och kurser som ingår i utbildningen, information om vilka kurser och moment som saknas eller behöver kompletteras, förklaring av typ av praktik, beskrivning av skillnaden i utbildningssystemen mellan utbildningslandet och Sverige med mera. Vissa trodde att utlåtandet skulle ge en mer detaljerad beskrivning av deras utbildning, med kurser och antal högskolepoäng uppräknade, något de anser sig behöva för att veta hur och om de ska komplettera sin utbildning eller inte. Enstaka önskemål har lämnats om att få en gemensam bedömning över hela utbildningslinjen, dvs. att inte bara högskoleutbildningen ska bedömas, och att utlåtandet bör vara tvåspråkigt bland annat.

Det finns ett 15-tal kommentarer om kompetensen hos utredarna, framförallt vad gäller språk- och landkunskaper och samarbete med utbildningsländerna i fråga.

Validering

Åtta personer har lämnat synpunkter på att verket inte har kunnat genomföra en bedömning då den sökande saknar utbildningsdokument eller när doku-

menten inte har kunnat verifieras. Detta gäller framför allt ansökningar från Eritrea, Afghanistan och Somalia.

”Getting original documents from Eritrea is very hard or frankly speaking it is next to impossible. I just want to pin point to you that you understand the problem Eritreans face... and if possible if you can think of some other way in dealing with Eritrean students.”

Information till sökande, service och bemötande

Ett 30-tal synpunkter har inkommit gällande den information och service samt det bemötande man upplever sig ha fått. Många är nöjda, men de negativa synpunkter som finns handlar om dålig tillgänglighet per telefon, att man vill ha tydligare information om hur man kan gå vidare med sin utbildning, att svarstid på e-post är lång och att man önskar kunna göra ett personligt besök.

Varierande information om bedömningsverksamheten

Flera anger att de ofta pratar med människor som inte känner till bedömningsverksamheten. Det gäller t.ex. studievägledare, arbetsförmedlare och arbetsgivare. Potentiella sökande bör informeras om verksamheten i ett tidigare skede, gärna redan vid ankomsten till Sverige eller vid bosättning. Flera ger tips på vad verket skulle kunna göra: informera alternativt dela ut informationsblad, (gärna flerspråkiga) på sfi eller arbetsförmedlingen, göra reklam på TV, agera bemanningsförmedlare till arbetsgivare med mera.

Ett 15-tal synpunkter finns om att Högskoleverket bör bli bättre på att informera om själva processen, hur en bedömning går till, vilka kriterier som finns och vad det är som tar tid i processen.

Även vad gäller foljebreven anser flera att Högskoleverket bör bli tydligare och ge mer specifik information om vad man kan använda utlåtandet till. Man vill gärna ha branschspecifik information samt information riktad till arbetsgivaren som förklarar vad ett utlåtande är. Några önskar att denna information är tvåspråkig.

Vad gäller verkets information på webbplatsen får även den vara än mer specifik, gärna med länkar till arbetsförmedlingen och högskolorna, och hur man går vidare efter att man har fått ett utlåtande. Gärna flerspråkig information om det svenska utbildningssystemet, om skillnaden mellan Högskoleverket och Verket för högskoleservice med mera.

Förväntningar på Högskoleverkets roll och stöd till sökande efter bedömningen

Cirka 20 personer har lämnat synpunkter på vad de har för förväntningar på Högskoleverket, och av dessa skriver flertalet om möjligheten att få hjälp med att hitta jobb eller praktikplatser samt bistånd i karriärplanering. Mer information om vad exakt man kan arbeta med i Sverige med sin utbildning, och, återigen, hur man går vidare efter det att man har erhållit ett utlåtande.

Ett relativt stort antal (cirka 45 personer) har förväntningar på verkets bedömningsverksamhet vad gäller nödvändigheten eller möjligheten att komplettera sina studier så att man kan bli anställningsbar i Sverige. Tydlig information önskas om exakt vilka kurser som man behöver komplettera med för att kunna söka jobb. Här återkommer även åsikten att utlåtandet bör vara mer specifikt vad gäller antal poäng och uppräknig av kurser, med tanke på fortsatta studier. Ett flertal tror att verkets bedömningsverksamhet och antagningen hänger ihop, och några synpunkter är ämnade åt Verket för högskoleservice.

Synpunkter på arbetsmarknaden och andra aktörer

Enstaka synpunkter finns om att arbetsgivare inte värderar alternativt inte alltid har kunskap om vad ett utlåtande är, alla känner inte heller till vad exempelvis en kandidatexamen är. Några arbetsgivare vill att man ska ha en svensk examen för att komma i fråga för anställning, och en del av de svarande skriver om att arbetsgivarna betraktar deras utländska examen som minde värd.

Mer information om olika möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efterfrågas.

Slutligen har ett antal svarande (cirka 25) förmedlat åsikter och erfarenheter av sina kontakter med andra aktörer såsom arbetsförmedlingen, Skolverket, Socialstyrelsen och Verket för högskoleservice. Några har erfarenheter av arbetsförmedlare som inte känner till utlåtandet och vad det kan användas till, andra att arbetsförmedlingen inte hjälpt till med översättning av dokumenten.

Några personer har också negativa erfarenheter vad gäller ansökan om lärarlegitimation hos Skolverket och den långa handläggningstiden, andra om hanteringen vid antagning hos Verket för högskoleservice.

Slutsatser och framtida utveckling

Resultaten från enkätundersökningen och sammanställningen av verksamheten för 2011 visar att bedömning och erkännande av utländsk högskoleutbildning är en både högt efterfrågad och viktig uppgift. Undersökningen visar också att en övervägande majoritet är nöjda med processen och det utlåtande eller besked som är resultatet av densamma.

Ytterst handlar det om att ge personer med utländsk utbildning goda möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Även om det inte finns några ordentliga studier kring sysselsättning kopplat till detta så visar denna undersökning att ett utlåtande över den utländska utbildningen har ett mycket stort värde för individen. Utöver att flertalet anser att det har ett värde när man söker arbete, så har undersökningen också visat på en rad andra situationer när utlåtandet har varit till nytta. Och inte minst så pekar svaren på att ett utlåtande bidrar till att rusta individen och ge denna fler valmöjligheter för den fortsatta karriären

I detta avslutande avsnitt redovisar vi hur bedömningsmetodiken har fortsatt att utvecklas och resonerar med utgångspunkt i resultaten från undersökningen. om fortsatta utvecklingsmöjligheter.

Pågående utveckling av bedömningsverksamheten

Bedömningsverksamheten är ingen statisk process, den utvecklas ständigt. Under de senaste åren har ett större metodutvecklingsarbete pågått på bedömningsavdelningen. Under våren 2012 har vi infört en ny metod för erkännande. I den nya metoden utgår vi konsekvent från Lissabonkonventionen och dess stödtexters skrivningar om vad som är centralt i erkännandeprocessen. Det som är nytt i Högskoleverkets bedömningsmetodik är att bedömningskriterierna *syfte, nivå, omfattning* och *väsentliga skillnader* går före de tidigare parametrarna nominell studietid och studiernas uppläggning. Tidigare lades relativt stor vikt vid att avgöra om det ingick ett huvudområde (i den svenska examensordningens mening) i den utländska utbildningen. Det var ett tidskrävande moment som innebar att handläggaren under bedömningen räknade på hur stor andel av den utländska utbildningen olika ämnen eller ämnesgrupper utgjorde. (För vanligt förekommande utbildningar användes dock en förenklad metod.)

Sedan hösten 2012 anges inte längre något huvudområde i själva bedömningsmeningen på utlåtandet. I stället finns en mer utvecklad kommentar om utbildningens inriktning, syfte och eventuella yrkesförberedelse som är avsedd att hjälpa mottagaren av utlåtandet, dvs. arbetsgivaren. Med den nya metodiken infördes också möjligheten att bedöma utbildning som motsvarande ett års studier på grundnivå eller avancerad nivå. Det gör att avslutade utbild-

ningar som tidigare inte kunde bedömas då de inte motsvarade en fullständig svensk examen numera kan erkännas.

Dessa förändringar har genomförts efter att de som besvarat enkäten fick sina utlåtanden. Metodutveckling tillsammans med andra faktorer, t.ex. förändringar i det svenska utbildningssystemet och de sökandes behov gör att uppföljningar som i denna rapport måste göras kontinuerligt.

Bedömningsavdelningen har även sett över den information som lämnas i bekräftelsebrevet som de sökande får när deras ansökan inkommit till Högskoleverket, informationen i följebrev som skickas tillsammans med utlåtandet samt informationen på webbplatsen. Alla sökande informeras om vad som gäller om de vill studera vidare och hur de ansöker om tillgodoräknande av sina tidigare studier, var man söker arbete och för vissa yrken informerar vi om möjligheten till kompletterande utbildning. Informationen var i stort sett densamma under oktober 2010 till september 2011 men en skillnad är att ett följebrev direkt riktat till presumtiva arbetsgivare nu skickas ut tillsammans med utlåtandet. Dessutom finns nu en särskild flik på webbplatsen riktad till arbetsgivare där de uppmanas att ta kontakt om de har frågor eller synpunkter på bedömningarna.

Arbetet med att se över informationen kommer att fortsätta under hösten 2012. Några synpunkter i enkätsvaren som rör just information till arbetsgivare har förhoppningsvis redan behandlats.

Vidare har ett arbete påbörjats under 2012 för att utforma förslag på hur man kan bedöma utbildningar för sökande som inte har komplett dokumentation eller helt saknar dokumentation över sina studier. Det gäller sökande som har utbildning från länder där krig eller andra omständigheter lett till att det inte finns fungerande myndigheter eller lärosäten, eller där arkiv förstörts. Flera svarande har tagit upp just behovet av alternativa vägar för dem som inte kan visa upp dokumentation. Högskoleverket kan ge visst stöd här och vi försöker som sagt utveckla dessa möjligheter ytterligare. Det är dock Högskoleverkets uppfattning att det behövs ytterligare insatser och satsningar utanför verkets ram för att skapa en ordentlig ordning för bedömning av utländska akademikers reella kompetens.

Slutligen så samarbetar vi och för dialog med ett antal myndigheter och organisationer, exempelvis Myndigheten för yrkeshögskolan och Arbetsförmedlingen, om hur vi bättre kan nå ut med information om vår verksamhet. Fler ska känna till oss och hänvisa arbetssökande med utländsk utbildning till bedömning. En del svarande har angett att de har träffat studievägledare och arbetsförmedlare som inte känner till erkännandeverksamheten. Det ska inte behöva förekomma. Det bör inte vara svårt att sprida kunskapen om möjligheten att få sin utländska utbildning bedömd till exempelvis nya studie- och yrkesvägledare, arbetsförmedlare etc. Samtidigt har vi konstaterat att ett stort antal sökande kommer till oss redan under sin första tid i Sverige. En större utmaning ligger i att sprida kunskapen och intresset till arbetsgivarna.

Enklare process och kortare handläggningstid

I den aktuella debatten har det emellanåt hörts röster om att utlåtandet inte spelar roll, att handläggningstiden är för lång, att det är allt för många som inte känner till verksamheten med mera. Det kan finnas en bild av att alla typer av erkännande ("validering") är extremt tidskrävande och kräver stora insatser av den sökande för att uppfylla höga krav på dokumentation. De enda som kommenterat processen vad gäller dokumentationskrav är de som nämndes ovan och som inte fått något utlåtande.

Vad gäller handläggningstiden så har ett ganska stort antal (135 personer) svarat att de tycker att handläggningstiden är för lång. Några har också efterfrågat information om hur processen går till och vad det är som tar tid. Även Riksrevisionen har i sin rapport påpekat att handläggningstiden bör kortas och konstaterar att den långa handläggningstiden beror på att det finns balanser, dvs. att ärenden hamnar i kö. Den stora och ökande efterfrågan är naturligtvis något positivt samtidigt som det är det stora skälet till långa handläggningstider. Vi har emellertid under de senaste två åren minskat den genomsnittliga handläggningstiden från fem till tre månader och minskningen fortsätter. Det har skett genom olika effektiviseringar, som att i större grad systematisera och använda standardiserade bedömningar för ofta förekommande utbildningar samt genom att om möjligt undvika att ärenden läggs i kö genom att handlägga kompletta ärenden direkt när de inkommer. Den nya metodiken som nämndes ovan får förhoppningsvis också genomslag på handläggningstiden i och med att räknandet av poäng inte blir lika omfattande. Vår intention är att korta handläggningstiderna ytterligare men vi måste samtidigt upprätthålla kvaliteten i arbetet. Mottagarna måste kunna lita på att bedömningen är korrekt.

I Riksrevisionens rapport⁶ har man beräknat vilka potentiella effekter en kortare bedömningsprocess har för samhällsekonomin. En snabbare etablering på arbetsmarknaden för utlandsutbildade ger en betydande samhällsekonomisk vinst. Utlåtandet i sig leder dock inte till etablering på arbetsmarknaden. Vi ser av enkätsvaren att 75 procent av de sökande varit i Sverige i fem år eller mindre vilket visar att många som ansöker om bedömning gör det tidigt. 41 procent av dem som fått ett utlåtande har använt det för att söka arbete och av dem upplever 60 procent att utlåtandet hjälpt dem. Ungefär 80 personer har kommenterat att de inte vet om utlåtandet kommer att hjälpa dem eller att de ännu inte använt det. Det är positivt att många ansöker om bedömning tidigt, redan innan de börjat söka arbete, i stället för att ansöka först den dagen de behöver ett utlåtande. Det är tydligt att de sökande har olika behov och att de som vill ha snabbt besked är frustrerade över att behöva vänta på utlåtandet. En snabbare hantering skulle uppskattas av dem men vara mindre viktig för andra. Uppenbarligen räcker det inte att uppmana de sökande

6. Statliga insatser för akademiker med utländsk utbildning – förutsägbara, ändamålsenliga och effektiva? Riksrevisionen (RiR 2011:16).

att meddela potentiella arbetsgivare att kontakta oss om de behöver snabbt besked vid rekrytering, man vill ha ett utlåtande. Det stämmer också med bilden man får i enkätsvaren att utlåtandet används i en bredare mening för karriärplanering snarare än bara som ett dokument som stödjer ett CV som bifogas en arbetsansökan.

Samverkan med arbetsmarknaden

Att genomföra enkätundersökningen har varit ett steg i Högskoleverkets arbete med att utveckla arbetet med erkännandefrågor. Det, i samband med den dialog verket under senare år har fört med olika aktörer inom integrationsområdet, gör oss övertygade om att samverkan med framför allt arbetsmarknadens parter bör öka. De är slutligen de som förhoppningsvis är mottagare av vår ”produkt”, det vill säga, det är för att de lättare ska kunna förstå vilken utbildning den arbetssökande utländska akademikern har. Det är också viktigt att stärka den arbetssökande i att den utländska utbildningen har ett värde även i Sverige.

Dock är det viktigt att betona att utlåtandet i sig inte genererar ett arbete. Det är arbetsgivarna som rekryterar och anställer! Vår förhoppning och intention är dock att arbetsgivare ska få en ökad kunskap om vad utlåtandet står för och betyder.

Vad kan i övrigt utvecklas?

Vad vi har visat i denna rapport är att ett erkännande av de utländska meriterna kan vara en nödvändig men inte tillräcklig väg för att öka integrationen av invandrade akademiker på arbetsmarknaden. Härtill behövs det en rad ytterligare åtgärder, varav en del har berörts ovan men också beskrivs här.

Kompletteringsutbildningar för utländska akademiker

Tidigare utredningar som Högskoleverket har gjort om kompletteringsutbildningar för utländska akademiker (mellan 1998 och 2008) påvisar att studenterna utöver kunskaperna har fått bättre självförtroende och ett kontaktnät på arbetsmarknaden genom utbildningen. Några framgångsfaktorer har identifierats: kort tid mellan ankomst till Sverige och utbildning, och att utbildningen kombineras med praktik och undervisning i svenska på rätt nivå. Den kompletterande utbildningen bör också frikopplas från arbetsmarknadspolitiska åtgärder, enligt de tidigare utredningarna.⁷

Anordnare av kompletterande utbildningar för utländska akademiker bör ges förutsättningar för att arbeta med utbildningsinsatserna på lång sikt, där kompetens och erfarenheter inte går förlorade efter genomfört projekt av tillfällig karaktär.

7. Nyheter & Debatt nr 4 2012. Ges ut av Högskoleverket.

Goda initiativ i samverkan ger resultat!

En svårighet ligger i att frågan berör flera olika politikområden och därmed kräver mycket samordning och samarbete både centralt och lokalt. Runt om i Sverige genomförs ett antal aktiviteter och projekt i syfte att korta utländska akademikers väg in på den svenska arbetsmarknaden. De exempel som nämns nedan anses ha uppnått goda resultat, vilket visar på att samverkan ger resultat. Det går att påverka och förkorta vägen till arbetsmarknaden för utländska akademiker!

Länsstyrelserna i Sverige har sedan 2009 i uppdrag att vidareutveckla samverkan på regional nivå, särskilt när det gäller samordning av sfi. Länsstyrelserna har i flera län tagit initiativ till olika typer av satsningar inom detta område, exempelvis finns i Stockholms län de så kallade sfx-utbildningarna⁸, ett samarbete mellan bland andra Stockholms stad, Stockholms universitet, Kungliga tekniska högskolan och Jusek.

I Västra Götaland genomförs projektet Utländska akademiker i syfte att korta vägen⁹ till arbete för invandrade akademiker. Utbildningen, tillsammans med parallella insatser syftar till att öka deltagarnas möjligheter att få ett arbete i enlighet med sin examen och utbildning, alternativt att förbereda deltagarna för studier som syftar till att komplettera deras utländska examen i enlighet med kraven på den svenska arbetsmarknaden. I projektet samverkar bland andra regionens högskolor, arbetsförmedlingen och länsstyrelsen.

Projektet Nationell Matchning har i uppdrag att utveckla och anpassa arbetsförmedlingens och kommunernas arbetsmetoder så att man bättre kan tillvarata och matcha den kompetens som finns hos utlandsfödda med yrkeskunskap med de behov som finns på arbetsmarknaden, i synnerhet på orter och regioner där arbetsgivare har svårt att rekrytera eller behålla kvalificerad arbetskraft. Projektet syftar därmed också till att anpassa nya arbetssätt för att underlätta för invandrare med yrkeskunskaper (inklusive akademiker) att hitta arbete i linje med sin utbildning, sina yrkeskunskaper och sin erfarenhet.¹⁰

Gemensamt för dessa insatser är att de förutsätter samverkan, en kombination av aktiviteter samt lång varaktighet. Med en sådan inriktning och med erkännande av de utländska meriterna i fokus så finns en god grund att stå på för att öka den så nödvändiga integrationen på arbetsmarknaden.

8. Svenska för yrkesutbildade.

9. Korta vägen är en utbildning som syftar till att förkorta vägen till arbete eller studier för invandrare med akademikerbakgrund.

10. www.esf.se.

Bilaga. Enkäten

Enkät om Högskoleverkets arbete med bedömning av utländsk högskoleutbildning

Högskoleverket bedömer utländsk högskoleutbildning och utfärdar utlåtanden i syfte att underlätta för utländska akademiker att få arbete i Sverige. Denna enkät skickas ut till dig som har fått ett besked angående din ansökan om bedömning. Högskoleverkets syfte med enkäten är att få respons på hur vårt arbete uppfattas av dig. Enkätens resultat kommer att ligga till grund för vårt interna utvecklingsarbete, med syfte att förbättra för framtida sökande. Dina svar är anonyma.

Enkäten består av ca 20 frågor och tar drygt 5 minuter att fylla i. Vi hoppas att du vill hjälpa oss genom att besvara enkäten **senast den 9 mars 2012**.

Har du frågor är du välkommen att kontakta oss på Högskoleverket via e-postadressen: utlatande@hsv.se
Lars Petersson, chef för Avdelningen för bedömning av utländsk utbildning, Högskoleverket

Tack för din medverkan!

Questionnaire on the recognition of foreign credentials

This online questionnaire is being sent to individuals who have received a result of their foreign credentials from the Swedish National Agency for Higher Education. The questionnaire gives us important information for the improvement of our work. Answering the questionnaire will take a few minutes to complete and all of your responses will remain anonymous.

Please complete questionnaire by **March 9, 2012**. We appreciate your cooperation in completing this questionnaire.

If you have any questions you are welcome to contact Högskoleverket by emailing: utlatande@hsv.se
Lars Petersson, Head of the Department for Evaluation of Foreign Qualifications, Swedish National Agency for Higher Education

Thank you for participating!

1. Kön
Gender

Kvinna
Female

Man
Male

2. Ålder. (Välj i listan.)
Age. (Choose in the list.)

- 3. Var har du studerat? (Välj land från listan.)**
Please indicate country of study? (Choose country from the list.)

- 4. Har du bott eller bor du i Sverige? (Välj antal år i listan.)**
Have you lived or are you currently a resident in Sweden? (Choose the number of years in the list.)

- 5. Vad var ditt syfte med att söka bedömning av din utbildning? (Flera svar är möjliga.)**
What was the purpose in applying for an evaluation of your qualification? (Multiple answers possible.)

- För att söka arbete.
To look for work.
- För att studera.
To study.
- För att höja min lön eller för att avancera i jobbet.
For salary and or career advancement.
- Övrigt.
Other.

- 6. Fick du ett utlåtande? (Se exempel till höger.)** →
Did you receive a statement? (See sample at right.)

- Ja, (du fortsätter på fråga 8).
Yes, (please continue to question 8).
- Nej, (du fortsätter på fråga 7).
No, (please continue to question 7).

- 7. I vilken utsträckning stämmer följande?**
To what extent do you agree with the following statements?

	Stämmer helt Completely agree	Stämmer till stor del Agree to large extent	Stämmer delvis Partially agree	Stämmer till liten del Agree to small extent	Stämmer inte alls Completely disagree	Vet inte Don't know
--	----------------------------------	--	-----------------------------------	---	--	------------------------

Jag förstod och fick tillräcklig information om varför jag inte fick ett utlåtande.
I was given enough information and understood why I did not receive a statement.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Jag fick tillräcklig information om andra sätt att använda den utbildning jag har.
I received enough information about other ways to use my qualification.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Om du inte har fått ett utlåtande, klicka på knappen för att fortsätta till din nästa fråga nr 11.
If you have not received a statement, click on the button to continue to the next question no 11.

8. Har du använt Högskoleverkets utlåtande? (Flera svar är möjliga.)

Have you used Högskoleverkets statement? (Multiple answers possible.)

- Ja, till att söka jobb.
Yes, to apply to jobs.
- Ja, till fortsatta studier.
Yes, for continuing studies.
- Ja, i mitt nuvarande jobb.
Yes, in my current employment.
- Annat.
Other.
- Nej, jag har inte använt det.
No, I haven't used it.

9. Upplever du att utlåtandet har underlättat för dig när du söker arbete?

Have you found that the statement has made things easier for you whilst looking for work?

- Ja
Yes
- Nej
No
- Jag har inte använt utlåtandet när jag söker arbete.
I have not used the statement for job search work puposes.

10. Har utlåtandet haft betydelse för dig på något annat sätt, oavsett om du har fått arbete eller inte?

Has the statement been important to you in any other way, regardless if you are employed or not?

11. Vad gör du idag? (Fler svar är möjliga.)

What do you currently do? (Multiple answers possible.)

- Arbetar
Work
- Studerar
Study
- Söker arbete
Looking for work
- Är föräldraledig
On parental leave
- Annat
Other

12. Om du har ett arbete, motsvarar det din utbildningsnivå

If you have a job, is the job equivalent to your level of education?

- Ja
Yes
- Delvis
Partly
- Nej
No
- Jag arbetar inte
I do not work
- Vet inte
Don't know

13. Kontakten med Högskoleverket

Contact with Högskoleverket

	Mycket nöjd Very satisfied	Ganska nöjd Satisfied	Ganska Missnöjd Dissatisfied	Mycket missnöjd Very dissatisfied	Vet inte Don't know
Är du nöjd med kontakten du hade med Högskoleverket i samband med ansökan? Relating to your application, are you satisfied with the contact you had with Högskoleverket?	☐	☐	☐	☐	☐

14. Hur fick du reda på att du kunde ansöka om bedömning av din högre utbildning hos Högskoleverket? (Flera svar är möjliga.)

How did you find out that you could apply for an evaluation of your qualification at Högskoleverket? (Multiple answers possible.)

- Arbetsförmedlingen
Swedish Public Employment Service Komvux (adult education)
- SFI eller SFX
SFI or SFX
- Arbetsgivare
Employer Universitet Högskola Higher education institution
- Internet
- Anhörig vän bekant
Relative friend acquaintance
- www.enic-naric.net
- Vet inte
Don't know

15. Har du besökt någon av följande webbplatser när du skulle ansöka om bedömning? (Flera val är möjliga.)

Have you visited any of the following websites when applying for evaluation? (Multiple choices possible.)

- Högskoleverket, hsv.se
- Valideringsinfo.se
- Arbetsförmedlingen.se
- Verket för Högskoleservice, vhs.se
- Nej, ingen av de ovanstående.
No, none of the above.

16. Ta ställning till följande påståenden om Högskoleverkets webbplats (www.hsv.se)

What is your view on the following statements in regards Högskoleverkets website (www.hsv.se)?

	Stämmer helt Completely agree	Stämmer till stor del Agree to large extent	Stämmer delvis Partially agree	Stämmer till liten del Agree to small extent	Stämmer inte alls Completely disagree	Vet inte Don't know	Jag har inte varit inne på Högskoleverkets hemsida. I haven't visited Högskoleverkets website.
Det var lätt att hitta information om hur jag ska göra för att ansöka om bedömning. It was easy to find information about how to apply for evaluation.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informationen på webbplatsen var lätt att förstå. The information on the website was easy to understand.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Om du har varit i kontakt med Högskoleverket via telefon, e-post eller besökt oss, ta ställning till följande påståenden.

If you have contacted Högskoleverket by phone, e-mail, or visited us, to what extent do you agree with the following statements.

	Stämmer helt Completely agree	Stämmer till stor del Agree to large extent	Stämmer delvis Partially agree	Stämmer till liten del Agree to small extent	Stämmer inte alls Completely disagree	Vet inte Don't know
Jag blev trevligt bemött. I was treated pleasantly.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag upplevde att de förstod min fråga. They understood my questions.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag fick svar på de frågor jag ställde. I received answers to the questions I asked.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Har du några förslag på hur vi på Högskoleverket kan förbättra vårt arbete med bedömning av utländsk högre utbildning, eller övriga synpunkter?

Do you have any suggestions as to how we can improve our work or any other opinions?

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.